

Легітимаційні технології в міжнародних відносинах

О. Ю. Висоцький

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, Дніпро, Україна

УДК 316.774:004.738.5:327

doi: 10.15421/1717138

Стаття ставить проблему можливості управління легітимністю на світовій арені через використання технологій легітимації як ефективних інструментів регулювання міжнародних відносин. Завдяки застосуванню технологічного підходу автору вдалося виокремити і проаналізувати основні легітимаційні технології на світовій арені. Автор доводить, що головна мета легітимаційних технологій – це створення значущості відносин, влади, інститутів, правил, принципів, рішень, символів. Він визначає технології легітимації в міжнародних відносинах як процедури, прийоми, способи та процеси, спрямовані на найбільш оптимальну та ефективну реалізацію цілей і завдань суб'єкта міжнародної діяльності стосовно здобуття, укріплення та розширення своєї влади на міжнародній арені. Автор обґрунтовує думку, що найбільш ефективними та перспективними в глобальному світі є легітимаційні технології союзницького зв'язування. Вони здійснюються через механізм ініціювання союзнно-договірних відносин та багатобічних структур у різноманітних сферах життя міжнародної спільноти у відповідь на наявні або уявні загрози. Такі технології та результати їх використання є надійним фундаментом для успішної реалізації будь-яких інших легітимаційних заходів на світовій арені.

Ключові слова: світова політика; легітимація; глобальне панування; система альянсів та коаліцій; публічна дипломатія; цифрова дипломатія; м'яка влада

Technologies of legitimation in international relations

O. Y. Vysotskyi

Oles Honchar Dnipro National University, Dnipro, Ukraine

An important condition for the exercise of power on the world arena is the legitimacy, which may be understood as significance, validity, or compulsory obedience of the subjects of international relations to certain principles, rules, norms, policies, decisions, appeals, and arguments. Meanwhile, all these imperatives are the embodiment of the will of the dominant international actors. This suggests that legitimacy is an important component of global governance, the stabilization of the global order, the global sustainable development. The main objective of the study is to reveal the possibility legitimacy management on the world arena through research the legitimation technologies of as effective tools of the international relations regulation. Methodological basis of research is the technological approach, which allowed to consider the practice of social and political actors as instruments to achieve goals with maximum economy of effort and cost, with the implementation of the powerful tasks for a lower price. The study of the legitimation technologies problem in international dimension has led to fruitful results. The author found that legitimacy is inherently technological, since it is a resource that allows to reduce the cost of the exercise of power. Legitimacy is the importance of all social relations (including political power ones) that defines their recognition and effectiveness. Legitimation makes things and relationships positively or negatively significant. The author argues that the main purpose of the legitimation technologies is to form meaning of relationships, power, institutions, rules, principles, decisions, and symbols. He defines technologies of legitimation in international relations as procedures, techniques, methods and processes aimed to optimal and efficient implementation of the goals and objectives of the actor of international activities to the acquisition, strengthening and expanding its power in the international arena. The author substantiates the idea that the most effective and promising in the global world is an alliance associate legitimation technologies. They are implemented through the mechanism of initiation of the alliance relations and of multilateral structures in various spheres of life of the international community in response to existing or perceived threats. Such technologies and the results of its use is a solid foundation for the successful implementation of any other legitimate tools on the world arena. At the same time, the hybrid legitimation technologies used by Russia in international relations, is fundamentally futile, since ones do not rely on dynamic controlled universality - nor ideological, nor value, nor practical, neither in prognostic visions of the future.

Keywords: world politics; legitimation; global supremacy; system of alliances and coalitions; публічна дипломатія; public diplomacy; digital diplomacy; soft power

Цитування даної статті: Висоцький О. Ю. Легітимаційні технології в міжнародних відносинах / О. Ю. Висоцький // Науково-теоретичний альманах «Грані». – 2017. – Т. 20. – № 10. – С. 98-104. doi: 10.15421/1717138

Citation of this article: Vysotskyi, O. Y. (2017). Legitimatsiyni tekhnolohiyi v mizhnarodnykh vidnosynakh [Technologies of legitimation in international relations]. *Scientific and theoretical almanac «Grani»*, 20 (10), 98-104. doi: 10.15421/1717138 (in Ukrainian).

Received: 22.09.2017**Accepted:** 23.10.2017

Легитимационные технологии в международных отношениях

А. Ю. Высоцкий

Днепропетровский национальный университет им. Олеся Гончара, Днепр, Украина

Статья ставит проблему возможности управления легитимностью на мировой арене через использование технологий легитимации как эффективных инструментов регулирования международных отношений. Благодаря применению технологического подхода автору удалось выделить и проанализировать основные легитимационные технологии на мировой арене. Автор доказывает, что главная цель легитимационных технологий – это создание значимости отношений, власти, институтов, правил, принципов, решений, символов. Он определяет технологии легитимации в международных отношениях как процедуры, приемы, способы и процессы, направленные на наиболее оптимальную и эффективную реализацию целей и задач субъекта международной деятельности в отношении достижения, укрепления и расширения своей власти на международной арене. Автор обосновывает идею, что наиболее эффективными и перспективными в глобальном мире являются легитимационные технологии союзнического связывания. Они осуществляются через механизм инициирования союзо-договорных отношений и многосторонних структур в различных сферах жизни международного сообщества в ответ на имеющиеся или мнимые угрозы. Такие технологии и результаты их использования являются надежным фундаментом для успешной реализации любых других легитимационных мероприятий на мировой арене.

Ключевые слова: мировая политика; легитимация; глобальное господство; система альянсов и коалиций; публичная дипломатия; цифровая дипломатия; мягкая власть

Постановка проблеми. Здійснення світової політики, регулювання міжнародних відносин неможливо без влади, яка грає ключову роль на світовій арені. Однією із важливих умов здійснення влади на світовій арені виступає легітимність, яка може розумітися як значущість, обґрунтованість, чи обов'язковість підпорядкування суб'єктів міжнародних відносин певним принципам, нормам, настановам, рішенням, закликам, аргументам, що є втіленням волі, інтересів та цілей домінуючих міжнародних суб'єктів. Легітимність є важливою складовою глобального управління, стабілізації світового порядку, сталого глобального розвитку. При цьому легітимність у міжнародних відносинах не здобула ще належного осмислення. Особливо це стосується осмислення можливості ефективного управління легітимністю в глобальному масштабі. Тому актуальність дослідження легітимационних технологій як ефективних інструментів регулювання міжнародних відносин є безумовною в нинішніх умовах кризи світового порядку.

Аналіз досліджень і публікацій. Дане дослідження спирається на ідеї та концепції, що були сформульовані та обґрунтовані такими авторами, як Дж.Най-молодший [10;11], Дж.Мелісен [9], Ж.Еллюль [3], З.Бжезинський [1], К.Коулман [2], Т.Франк [4], М.Вестергрен [14], А. ван Стаден [12] та іншими.

Мета статті – дослідити особливості легітимационних технологій як ефективних інструментів регулювання міжнародних відносин.

Виклад основного матеріалу. Методологічною основою дослідження став технологічний підхід, що орієнтований на розгляд практик соціальних та політичних суб'єктів як інструментів, спрямованих на досягнення цілей з максимальною економією зусиль та витрат, з реалізацію владних завдань за найменшу ціну.

Ж.Еллюль у своїй книзі «Технологічна система» вказував, що «технологія як поняття дозволяє

нам зрозуміти низку явищ, які залишаються невидимими навіть там, де технології відчутно виявляються» [3, р.23]. Для нього важливішою особливістю технології є її ефективність, а сама технологія – це «ансамбль абсолютно найбільш ефективних засобів у даний момент часу» [3, р.26]. «Скрізь, де має місце дослідження та застосування нових методів за критерієм ефективності, можна говорити про наявність технології» [3, р.26], – зазначає Ж.Еллюль. З точки зору французького мислителя, технологія є автономним, системним, інклюзивним та тотальним явищем.

З точки зору технологічного підходу, легітимність за своєю сутністю є технологічною, оскільки є ресурсом, що дозволяє зменшувати ціну реалізації влади. Легітимність – це значущість будь-яких соціальних відносин (в т.ч. і політико-владних), що визначає їх визнання та результативність. З позицій соціального конструктивізму, будь-які відносини в суспільстві існують завдяки легітимациї. Легітимация робить речі та відносини позитивно чи негативно значущими. Відповідно, є сенс осмислювати й легітимність у позитивному та негативному ключі. Міжнародний тероризм, війна, насильство – мають негативну легітимність, тоді як безпека, демократія, процвітання, добробут, сталий розвиток, свобода та рівність можливостей – позитивну. Але тероризм, насильство, як і засоби забезпечення миру, стабільності та процвітання на планеті можуть виступати легітимацийними технологіями в міжнародних відносинах.

Головна ціль легітимационних технологій – це створення значущості відносин, влади, інститутів, правил, принципів, рішень, символів. Очевидно, що на міжнародній арені, як і у внутрішньополітичному житті, конкурують різні значущості, що різним чином та з різною інтенсивністю визначають підпорядкування суб'єктів соціальних та політичних відносин. Один із перших теоретиків легітимності в міжнародних відносинах Т.Франк

зазначав, що, як мінімум, у науці існують три розуміння легітимності – інституціонально-процесуальне, процедурно-субстанційне та результативне [4, р.16-18]. При цьому він справедливо стверджує, що ці довільні категорії легітимності не можуть вмістити все розмаїття її нюансів [4, р.18]. Т.Франк істотно звужує поняття легітимності, називаючи її властивістю правила чи нормотворчих інститутів, які виробляють згоду для тих, кому адресовані, тому що останні вірять, що правило чи інституція існують чи діють у відповідності з загальноприйнятими принципами правового процесу [4, р.24].

Зрозуміло, що ті, хто вірять, не завжди складаються на загальноприйняті принципи правового процесу. Мотивами для легітимності на міжнародній арені можуть бути національні інтереси, тактика та стратегія їх реалізації, можуть бути цінності, що визначають будь-яке ставлення до реальності, або просто оцінка поточної ситуації, яка диктує один із найкращих у даному контексті (легітимний) виходів-рішень, що не мав раніше прецедентів. У будь-якому разі, можна погодитися з Т.Франком, що у випадку легітимності одним із варіантів її виробництва є досягнення згоди певної кількості суб'єктів на міжнародній арені. При цьому досягнення згоди можна розглядати як певний рід технологій легітимації. Реалізація такого роду технологій відбувається через укладання угод, союзів, блоків, утворення міжнародних організацій.

Міжнародна легітимність держави досить часто означає, в якій мірі вона може відстояти свій суверенітет від зовнішніх зазіхань, гарантувати недоторканість власної території та безпеку своїх громадян, реалізувати свої національні інтереси у міжнародному просторі, тобто наскільки вона має владу впливати на світову політику. Як зазначає Ф.Закарія, легітимність дає можливість встановлювати порядок денний, визначати кризу та мобілізувати підтримку політики як серед країн, так і неурядових сил, таких як підприємницькі та масові організації» [15, р.247]. Іншими словами, зовнішня легітимність держави, як і внутрішня, виступає одним із необхідних та вирішальних ресурсів влади, посилення якого забезпечують технології легітимації. Тут слід звернути увагу на те, що здебільшого оцінюється не легітимність держави як такої (за винятком невизнаних держав, зокрема Косово, Абхазії, Південної Осетії, Придністровської Молдавської Республіки, Турецької Республіки Північного Кіпру, Сахарської Арабської Демократичної Республіки, Вільного Кашміру і т.ін.), а її політика як зовнішня, так і внутрішня. Здійснення державою технологій легітимації саме і спрямовується на легітимацію її дій іншими державами як повноправними представниками світової громадської думки. Як зазначає К.Коулман, «дії держав можуть бути – і часто – публічно оцінюються як легітимні чи нелегітимні іншими державами» [2, р. 23].

У випадку, коли дії держави оцінюються як нелегітимні, проти неї можуть бути застосовані різноманітні контрзаходи. Якщо нелегітимні дії держави полягають у втручанні у справи іншої держави, вона може зазнати певних наслідків такої нелегітимності як на рівні суспільства країни втручання, так і на рівні міжнародного співтовариства.

На рівні країни втручання ознаки нелегітимності дій держави можуть виражатись у протидії суспільства країни втручання аж до терактів, спрямованих проти військових та офіційних осіб держави-інтервента. У цьому зв'язку достатньо пригадати теракти проти Іспанії у 2004 р., американських військових в Афганістані та Іраку протягом 2003–2010 років, захоплення заручників держав, що брали участь в інтервенції до Іраку. На рівні міжнародного співтовариства ознаками нелегітимності дій держави можуть виступати звучний осуд, глобальні економічні санкції, контрзаходи військового характеру.

Одним із прикладів контрзаходів військового характеру може слугувати операція багатонаціональних сил 1991 року «Буря в пустелі», що була спрямована проти Іраку та мала на меті визволення Кувейту. У деякій мірі іншим прикладом можна назвати Фолклендську війну Великобританії та Аргентини у 1982 році, після захоплення Аргентиною Фолклендських (Мальвінських) островів.

Ознаками нелегітимності дій держави також можуть виступати спрямовані проти них громадські кампанії по всьому світу, споживчі бойкоти, критичні та викривальні матеріали у світовій пресі. Проте, якщо ці заходи не підтримуються та не мають наслідків на офіційному рівні інших держав, вони нездатні значно обмежити нелегітимні дії держави. Тому можна стверджувати, що суб'єктами надання легітимності державам та їхнім діям, головним чином, виступають інші держави або міжнародне співтовариство держав, тоді як громадські організації та кампанії у пресі лише готують ґрунт, реакцію суспільства в державах, що можуть виступити суб'єктами легітимації.

Визначимо, що розуміється під легітимаційними технологіями в міжнародних відносинах. Технології легітимації в міжнародних відносинах належать до політичних технологій, оскільки являють собою процедури, прийоми, способи та процеси, спрямовані на найбільш оптимальну та ефективну реалізацію цілей та завдань конкретного суб'єкта міжнародно-політичної діяльності стосовно здобуття, укріплення та розширення своєї влади на міжнародній арені. Поняття «легітимаційні технології в міжнародних відносинах» або «технології міжнародної легітимації» охоплює усі можливі процеси, процедури, способи, які мають відношення до легітимації міжнародних відносин та спрямовуються на досягнення визнання політичної влади в інтересах тих чи інших учасників світової політики. У виокремленні технологій міжнародної

легітимації підставою, головним критерієм виступає мета процесу легітимації, тобто легітимність суб'єктів міжнародної політики, їх практик та взаємовідносин на світовій арені.

Однією із найбільш всеохоплюючих та ефективних легітимаційних технологій на міжнародній арені є технологія союзницького зв'язування через ініціювання союзнотоговірних відносин та багатобічних структур у різноманітних сферах життя міжнародної спільноти у відповідь на наявні або уявні загрози. За словами Зб.Бжезинського, американська гегемонія у світі якраз і «підкріплюється складною системою союзів та коаліцій, яка буквально обплутує увесь світ» [1, р. 27]. «Організація Північноатлантичного договору (НАТО) зв'язує найбільш розвинені й впливові держави Європи з Америкою, перетворюючи Сполучені Штати на головну діючу особу навіть у внутрішньоєвропейських справах. Двосторонні політичні і військові зв'язки з Японією прив'язують найбільш могутню азіатську економіку до Сполучених Штатів...» [1, р. 27], – зазначає Зб.Бжезинський. Крім того, США брали та беруть участь у зародженні та діяльності різноманітних міжнародних організацій, зокрема, транстихоокеанських багатобічних організацій, таких як Азійсько-Тихоокеанський форум економічного співробітництва (АТЕС). На колишніх радянських просторах набули поширення різні підтримані матеріально американцями схеми більш тісного співробітництва з НАТО, такі як програма «Партнерство заради миру» [1, р.27]. Також слід вважати частиною легітимаційно-технологічного впливу США на глобальну мережу спеціалізованих організацій, особливо «міжнародні» фінансові інститути: Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Всесвітній банк, клієнтами яких є увесь світ. Легітимаційна технологія союзницького зв'язування дозволяє США непомітно управляти легітимаційними процесами у світі через діалог, маневрування та формальний консенсус у межах контрольованих американцями відносин у сфері колективної безпеки (НАТО, військові коаліції), економічного співробітництва (МВФ, Всесвітній банк, АТЕС) та прийняття правових рішень (Міжнародний суд ООН, Міжнародний трибунал по колишній Югославії (МТКЮ)), забезпечуючи міжнародне визнання своєї політики у світі. Умовно кажучи, технологію союзницького зв'язування можна уявити як управління глобальною взаємозалежністю у власних національних інтересах окремих держав або управління глобальними проблемами для легітимації політичної влади на міжнародній арені. Легітимаційну технологію союзницького зв'язування деякі автори, зокрема А. ван Стаден, іменують ще «ефективною багатобічністю» («effective multilateralism») [12, р. 14].

Технологія союзницького зв'язування виступає фундаментом здійснення будь-яких інших легітимаційних технологій на міжнародній арені. Пошук

та об'єднання союзників у сучасному взаємозалежному світі стає важливою стратегією мобілізації глобальної легітимності як у відношенні певної держави, її суверенітету, політичних та культурних цінностей, окремих громадян, так і у відношенні її політики на міжнародній арені, реалізації її національних інтересів у світовому просторі. Сьогодні технологія союзницького зв'язування, завдяки розвитку інтернету, соціальних мереж, розширює можливості дії завдяки цифровій дипломатії, яка охоплює широке коло громадян різних країн.

Технологія союзницького зв'язування реалізується на різних рівнях та у різних формах. На міждержавному рівні це укладання двосторонніх та багатосторонніх угод про різні форми співробітництва, на інституціональному рівні – це створення та підтримка міжнародних організацій, що реалізують спільні інтереси союзників за певною сферою чи проблемою; на процесуальному – проведення спільних заходів (міжнародних конференцій, святкувань, консультацій, зустрічей лідерів); на політичному – реальна та ритуальна підтримка лідерів союзницьких країн (надання експертної, гуманітарної та військової допомоги, висловлювання привітань та співчуттів), на економічному (виділення державної допомоги, кредитів через міжнародні фінансові організації, інвестиції в інфраструктурні проекти), на громадянському рівні – формування союзників серед громадян інших країн через освітні, наукові та культурні обміни, реалізацію різноманітних технологій м'якої влади.

Можна стверджувати, що монополярність, біполярність або мультиполярність міжнародних відносин пов'язана зі здійсненням технології союзницького зв'язування. В цілому, йдеться про ефективні способи підпорядкування цілей міжнародних суб'єктів своїм цілям через їх підпорядкування міжнародним організаціям, які своєю чергою діють у руслі інтересів певної держави (або групи держав, пов'язаних союзницькими відносинами). Показовим прикладом використання міжнародної організації переважно в інтересах однієї держави є Співдружність незалежних держав, що виступає інструментом реалізації політичних цілей переважно Росії.

Отже, можна стверджувати, що міжнародні організації є важливим інструментом здійснення легітимаційних технологій на міжнародній арені (зокрема, ООН) та її різноманітні структурні підрозділи, регіональні міжнародні організації – НАТО, Економічне співтовариство західноафриканських держав (ЕКОВАС), Співтовариство розвитку Півдня Африки (САДК) і т.ін.). Саме рішення міжнародних організацій, таких як НАТО, ЕКОВАС, САДК (навіть без мандата ООН), як демонструє, зокрема, К.Коулман, у деякій мірі надали легітимність військовим акціям проти інших держав [2, р. 59, 72].

Однією з основних організаційних технологій

легітимації держави та її політики на міжнародній арені є притягнення до спільних з нею дій (зокрема, військових операцій) інших держав, участь яких може бути лише символічною. Так, як відомо, ініційовані США військові операції («гуманітарні інтервенції») в Югославії, в Іраку, в Афганістані, завдяки участі в них держав НАТО, попри їх сумнівність з позицій міжнародного права, певною мірою могли розглядатись міжнародним співтовариством як легітимні. Відомо, наприклад, що Комісія по Косово визнала військову інтервенцію НАТО неправомірною, оскільки «вона не отримала попередньої згоди Ради Безпеки ООН», але легітимною [13, р. 4].

Тут йдеться про технологію коаліційності, яка забезпечує, на відміну від технології притягнення згоди міжнародних організацій, ефективну легітимність військовим інтервенціям проти будь-яких країн. Формування коаліції демонструє, що інтервенція підтримана більш ніж однією державою і, таким чином, слугує як міжнародним, так і багатобічним інтересам. А розмір коаліції є кардинальним аргументом її здатності покращити легітимність інтервенції: чим більше держав бере участь у коаліції, тим важче представити інтервенцію як задоволення партикулярних інтересів однієї держави [2, р. 294].

Як зазначають Р.Дж.Джексон та Ф.Тоул, «навіть гегемони потребують союзників, щоб розділити фінансові труднощі та забезпечити моральний авторитет і легітимність» [6, р. 28]. Легітимаційна технологія коаліційності була використана США при нападі на Ірак у березні 2003 року (операція «Іракська свобода»). Як відомо, США, як і у випадку Югославії, здійснили операцію проти Іраку без мандата ООН, але залучивши до коаліції Великобританію, Південну Корею, Італію, Грузію, Польщу, Україну, Іспанію, Нідерланди, Румунію, Японію, Данію, Болгарію, Таїланд, Австралію, Сальвадор, Гондурас, Угорщину, Домініканську Республіку, Сінгапур, Монголію, Азербайджан, Норвегію, Португалію, Латвію, Литву, Нікарагуа, Чехію, Словаччину, Албанію, Нову Зеландію, Естонію, Філіппіни, Вірменію, Тонгу, Македонію, Казахстан та Молдавію.

Як відомо, технологія коаліційності при підготовці та проведенні операції «Іракська свобода» США була доповнена іншими технологіями легітимації. Зокрема, технологією залякування через створення іміджу ворога та його демонізацію та ціннісно-мобілізуючою технологією на основі актуалізації серйозної небезпеки для всього людства [2, р.293]. Так, президент США Дж.Буш у своїх публічних виступах вміло пов'язав погрозу створення Іраком зброї масового знищення, можливу підтримку іракським лідером тероризму з наявними втратами 11 вересня 2001 року та успішно ініціював політику дебатів щодо запобігання майбутнім втратам [8, р. 3].

Можна стверджувати, що легітимаційна технологія коаліційності є однією з варіацій, підвидом вже згаданої технології союзницького зв'язування.

Однією із важливих технологій легітимації влади держави на міжнародній арені є технологія м'якої влади («soft power»), концепцію якої обґрунтував Джозеф Най-молодший. За його словами, «здатність країни приваблювати інших виникає з її культури, її цінностей та внутрішніх практик, а також сприйнятої легітимності її зовнішньої політики» [10, р. 5].

Американський вчений сутність м'якої влади визначив як здатність змусити інших бажати те, чого бажає той, хто змушує, який при цьому не примушує інших робити те, чого вони не бажають [10, р. 5].

Технологія м'якої влади пов'язана з невліковими ресурсами влади, такими як привабливі культура, політичні цінності та установи, а також політика, що розглядається як легітимна та морально авторитетна. Ефективність цієї технології обумовлена економією ресурсів держави у керуванні іншими та досягненні власних національних інтересів [10, р. 5].

Дж.Най-мол. зазначав, що «маніпуляція взаємозалежністю в поточних обставинах» є витратною, оскільки економічні санкції, військове втручання, розрив дипломатичних відносин у сучасному взаємозалежному світі може призвести до негативних наслідків для держави-ініціатора таких негативних заходів. Замість цього американський вчений виокремив такі інструменти реалізації технології м'якої влади, як ідеологічна привабливість (принципи вільного ринку, близькість відстоюваних ідей провідним нормам міжнародних відносин), універсальність та відкритість культури (розповсюдження продуктів культури, особливо розважального характеру), міфи (міф неминучості, міф непереможності), транснаціональні корпорації як агенти розповсюдження культурних цінностей та ідей серед громадськості інших країн [10, р. 77-79].

Слід зазначити, що, обґрунтовуючи концепцію м'якої влади, Дж.Най-мол. не заперечував корисності жорсткої влади. На його думку, ці влади (точніше, м'які та жорсткі владні ресурси) пов'язані між собою. «Здатність об'єднати м'яку та жорстку владу в ефективну стратегію є розумною владою» [11, р. 43], – зазначає Дж.Най-мол. Отже, сутність технології м'якої влади складає використання будь-яких засобів приваблювання, спокуси (слово «спокуса» для ілюстрації м'якої влади використовує сам Дж.Най-мол. [11, р. 29]) замість примушення з метою досягнення бажаних результатів.

Одним із ключових інструментів м'якої влади, своєрідною її варіацією є публічна дипломатія (public diplomacy) [9, р.4], концептуалізація якої пов'язується з іменем американського дипломата,

декана Флетчерської школи права та дипломатії Едмунда Галіона (Edmund Gullion) [9, р.6]. Публічна дипломатія включає діяльність у сфері інформації, освіти та культури з метою впливу на закордонний уряд через вплив на його громадян. Крім того, прагне роз'яснювати (як це часто роблять США) зовнішню політику, пояснюючи, чому вона вигідна для інших країн та народів [5, р. 57].

Як зазначає П. ван Гам, «публічну дипломатію здебільшого розглядають як основний постмодерністський інструмент управління державою (statecraft), який виробляє легітимність та підтверджує, що в нашому глобалізованому світі держава втратила свою монополію на вироблення та розповсюдження інформації» [5, р. 57]. Публічна дипломатія будується на нових комунікативних технологіях, що відкривають нові (та, можливо, безпрецедентні) можливості взаємодії з широкою громадськістю на основі мережного підходу з максимальним використанням поліцентричної глобальної, взаємозалежної системи [5, р. 57]. Певним етапом розвитку публічної дипломатії виступає цифрова дипломатія. Цифрова дипломатія є технологією реалізації дипломатичних завдань, що пов'язані з конституюванням та розподіленням владних відносин у міжнародній політиці. Вона дає можливість її суб'єктам безпосередньо впливати на світову громадськість через електронні засоби комунікації, зокрема, через інтернет-сайти, соціальні мережі (Facebook, Twitter та ін.), фото- та відеохостінги. Важливою технологією легітимації влади є ціннісно-мобілізуюча технологія. Як зазначає К.Джаясурія, легітимність стверджується через призупинення звичайного міжнародного правопорядку в ім'я цінностей, що, як вважається, мають підтримувати той самий міжнародний порядок [7, р. 31]. На його думку, глобальний світовий порядок після холодної війни розглядається через призму нового політичного екзистенціалізму, що передбачає інтерпретацію фундаментальних політичних відносин як екзистенціальних антагонізмів, матеріальної складової конфліктів (зіткнення інтересів) – як розходження в цінностях, самі соціальні та політичні конфлікти – як глобальні екзистенціальні загрози [7, р. 47]. Новий політичний екзистенціалізм дозволяє тлумачити міжнародні конфлікти не в політичних термінах, а з позицій моральних цілей, етичних стандартів та, більш широко, стандартів відповідального управління, які визначаються поза формальною культурою міжнародного права [7, р. 48]. Таке моралізаторство, яке К.Джаясурія зокрема пов'язує з пануванням неоконсерваторів у американській зовнішній політиці та «іракською кризою» [7, р.51], стає, за його словами, «курйозним видом антиполітичної політики, яка розглядає політику як створення ворогів на базі екзистенціальних загроз» [7, р.48]. У результаті моралізаторства на основі нового політичного екзистенціалізму деформалізуються між-

народне право та політика, маргіналізується формальна структура міжнародної законності в ім'я поняття легітимності, що визначається утвердженням набором цінностей. Міжнародна законність не лише долається легітимністю; структура та функції міжнародного права зазнають фундаментальної трансформації [7, р.51-52]. Отже, ціннісно-мобілізуюча технологія легітимації дозволяє окремим державам, зокрема США, ефективно домагатися підтримки своєї активної політики на міжнародній арені з боку інших держав, незважаючи на те, що ця політика порушує норми міжнародного права.

Особливу групу легітимаційних технологій в міжнародних відносинах становлять гібридні технології. Вони побудовані на механізмах замовчування, подвійних стандартів, вторинної міфологізації. Лідером використання таких технологій на міжнародній арені виступає Росія. Щоправда, в повному значенні слова важко говорити про них як про технології, тому що вони виявились ефективними лише в обмежений проміжок часу, лише на формально-процедурному рівні та показали результативність лише в сприйнятті союзників Росії. Це побічно доводить, що основоположною легітимаційною технологією в міжнародних відносинах є технологія союзницького зв'язування. Інші технології можуть бути дієвими лише при масштабному та всебічному здійсненні технології союзницького зв'язування. По суті, в основі технології союзницького зв'язування лежить динамічна керована універсальність, що діє як механізм досягнення єдності через багатоманітність (diversity). Наприклад, диверсифікація проектного майбутнього являє собою одну із технологій досягнення єдності через багатоманітність.

Гібридні легітимаційні технології, що застосовувалися Росією на міжнародній арені, привели лише до негативних наслідків щодо її політики та владних можливостей. Разом з Північною Кореєю, Іраном, Росія фактично проголошена ворогом усього цивілізаційного світу, проти неї застосовується ціла низка санкцій. До таких легітимаційних технологій Росії на міжнародній арені можна віднести «кримський референдум» та «руську весну». Легітимаційна технологія «кримський референдум» передбачала легітимацію анексії Кримського півострова Росією через квазіплебісцит на його території. Легітимаційна технологія «руська весна» мала обґрунтувати громадянську війну в Україні та інтервенцію Росії на територію низки областей України (Донецької Луганської, Харківської та Одеської).

Висновки. Отже, легітимаційні технології на світовій арені є ефективними інструментами регулювання міжнародних відносин. Недалекоглядне проектування легітимаційних технологій без урахування необхідних умов їх успішної реалізації редукує такі технології до формально-символічних процедур гіпертрофованої та непереконливої вто-

ринної міфологізації. Найбільш ефективними та перспективними в глобальному світі є легітимацийні технології союзнницького зв'язування. Такі технології та результати їх використання є надійним фундаментом для успішної реалізації будь-яких інших легітимацийних заходів на світовій арені. Гібридні легітимацийні технології, що застосовуються

Росією в міжнародних відносинах, принципово безперспективні, оскільки не спираються на динамічну керовану універсальність ані в ідейних, ані в ціннісних, ані в практичних підходах, ані в прогностичних баченнях майбутнього.

REFERENCES

1. Brzezinski, Z. (1997). *The grand chessboard: American primacy and its geostrategic imperatives*. Basic Books, NY.
2. Coleman, K. P. (2007). *International Organisations and Peace Enforcement: The Politics of International Legitimacy*. New York: Cambridge University Press.
3. Ellul, J. (1980). *The Technological System*. Trans. from the French by J. Neugroschel. New York: The Continuum Publishing Corporation.
4. Franck, Th. M. (1990). *The power of legitimacy among nations*. New York: Oxford University Press.
5. Ham van, P. (2005). Power, Public Diplomacy, and the Pax Americana. *The new public diplomacy: soft power in international relations* / ed. J. Melissen., pp. 47-66. New York: Palgrave Macmillan.
6. Jackson, R. J. & Towle, Ph. (2006). *Temptations of power: the United States in global politics after 9/11*. New York: Palgrave Macmillan.
7. Jayasuriya, K. (2005). *Reconstituting the Global Liberal Order: Legitimacy and Regulation*. New York; London: Routledge.
8. Mackiewicz W. W. (2008). *Winning the war of words: selling the war on terror from Afghanistan to Iraq*. London: Praeger Security International, Westport, Connecticut.
9. Melissen, J. (2005). *The New Public Diplomacy: Between Theory and Practice*. *The new public diplomacy: soft power in international relations* / ed. J. Melissen, pp. 3–27. New York: Palgrave Macmillan.
10. Nye, J. S. (2005). *Power in the global information age: from realism to globalization*. New York; London: Routledge.
11. Nye, J. S. (2008). *The powers to lead*. New York: Oxford University Press.
12. Staden, van A. (2007). *Between the Rule of Power and the Power of Rule: In Search of an Effective World Order*. Boston: Martinus Nijhoff Publishers.
13. The Independent International Commission on Kosovo (2000). *The Kosovo Report: Conflict, International Response, Lessons Learned*. New York: Oxford University Press.
14. Westergren, M. (2016). *The Political Legitimacy of Global Governance Institutions: A Justice-Based Account*. Stockholm: University.
15. Zakaria, F. (2008). *The post-American world*. New York; London: W. W. Norton & Company

Висоцький Олександр Юрійович – професор кафедри міжнародних відносин, доктор політичних наук
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Адреса: 49010, Дніпро, пр. Гагаріна, 72
E-mail: vysalek@gmail.com

Vysotskyi Oleksandr Y. – doctor of politics, professor, department of International Relations
Oles Gonchar Dnipro National University
Address: 72, Gagarin Av., 49010, Dnipro, Ukraine
E-mail: vysalek@gmail.com
ORCID 0000-0003-0712-8499